

บทที่ 2

การจัดการ การผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

หอมหัวใหญ่ เป็นพืชเศรษฐกิจในภาคเหนือ ที่รัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดแนวนโยบายการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ดังนั้น ในบทนี้ ก่อนที่จะศึกษาการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ จึงควรทำความเข้าใจ ต่อนโยบายการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ในการประชุมครั้งที่ 4/2527 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2527 มีมติเห็นชอบในการดำเนินการตามแนวนโยบายและมาตรการจัดการผลิตหอมหัวใหญ่ ให้สอดคล้องกับตลาด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อรักษาระดับราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ ไม่ให้ตกต่ำและมีเสถียรภาพ เพื่อให้รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น และให้การนำเข้าหอมหัวใหญ่จากต่างประเทศหมดไป

2.1 รัฐกับการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

2.1.1 นโยบายการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

รัฐโดยคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดนโยบายในการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ดังนี้

1. ส่งเสริมและแนะนำให้เกษตรกร ใช้วิธีการผลิตและปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม ในแต่ละท้องที่ สนับสนุนให้เกษตรกร ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ได้ผลผลิตต่อไร่สูง และมีคุณภาพดีเก็บรักษาไว้ได้ยาวนาน
2. ควบคุมพื้นที่เพาะปลูก และปริมาณเมล็ดพันธุ์ในแหล่งปลูกต่าง ๆ ให้มีจำนวนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในแต่ละปี
3. สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดวิธีการและเทคนิคการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่นอกฤดู รวมทั้งการพัฒนาเทคนิคที่เหมาะสม และเป็นไปได้ ในการยืดอายุการเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ให้ยาวนาน โดยการใช้สารเคมี การเก็บในห้องเย็น การอบรังสี และอื่น ๆ
4. สนับสนุนระบบตลาด ที่มีข้อตกลงหรือสัญญาซื้อขาย ระหว่างเกษตรกรกับภาคเอกชน หรือองค์กรของรัฐ

5. ส่งเสริมการดำเนินงานของธุรกิจภาคเอกชน เกี่ยวกับการจัดตั้งโรงงานเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ หรือโรงงานแปรรูปที่ใช้หอมหัวใหญ่เป็นวัตถุดิบ
6. สนับสนุนการส่งออกหอมหัวใหญ่ในคอนตันฤดู เพื่อเป็นการช่วยยกระดับราคา ที่เกษตรกรขายได้ให้สูงขึ้น
7. ส่งเสริมและสนับสนุน ให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่รวมกลุ่ม เพื่อดำเนินธุรกิจของเกษตรกร ในรูปสหกรณ์แบบครบวงจร เป็นต้น
8. ส่งเสริมและสนับสนุน การฝึกอบรมแก่เกษตรกร และ / หรือ ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เข้าใจถึง ภาวะเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

จากแนวนโยบายข้างต้น มีมาตรการที่สำคัญสนับสนุน ให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2 ประการ คือ

1. มาตรการจัดระเบียบการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

1) ควบคุมปริมาณนำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ สำหรับแหล่งปลูกต่าง ๆ ในแต่ละปี ได้แก่ แหล่งปลูกในเขตจังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ ให้เหมาะสมกับปริมาณการผลิตของแต่ละแหล่งผลิต ในการพิจารณา อาศัยข้อมูลของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง พ่อค้า และเกษตรกร เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ ซึ่งมีหลักการกำหนดปริมาณการผลิต และปริมาณนำเข้าเมล็ดพันธุ์ คือ

- พิจารณาจากปริมาณความต้องการ ใช้หอมหัวใหญ่ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เป็นรายเดือน ตามที่กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้กำหนด รวมทั้งปริมาณการนำเข้าหอมหัวใหญ่ และเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ตามข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) ด้วย
- พิจารณาความเหมาะสมของแหล่งผลิต ที่สามารถจะผลิตหอมหัวใหญ่ ให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการบริโภครายเดือน
- กำหนดพื้นที่ปลูกในแต่ละแหล่ง
- คำนวณหาเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เพาะปลูกในแต่ละแหล่ง และเมล็ดพันธุ์ที่จะใช้ทั้งหมด ในแต่ละปี

2) การควบคุมพื้นที่เพาะปลูก สำหรับแหล่งผลิตที่เหมาะสม โดยการประกาศกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจ สำหรับหอมหัวใหญ่ในแหล่งปลูก คือ อำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย

อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอพร้าวกอง อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ พร้อมกับแจ้งจำนวนพื้นที่ที่ต้องการปลูก ชนิด และปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ต้องการใช้

3) การนำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ โดยให้องค์กรเกษตรกรเป็นผู้นำเข้า และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ให้แก่เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ในเขตเกษตรเศรษฐกิจ สำหรับหอมหัวใหญ่

4) การกำหนดเป้าหมายการผลิต ในแต่ละแหล่งผลิตในแต่ละปี จากการประมาณความต้องการใช้หอมหัวใหญ่ล่วงหน้า ก่อนการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ เพื่อจัดสรรตามปริมาณการผลิต ในแต่ละแหล่ง

2. มาตรการรักษาระดับราคาให้เกษตรกรขายได้

1) สนับสนุนมาตรการจูงใจ ให้มีการส่งออกหอมหัวใหญ่ในคอนตันฤดู โดยจะสนับสนุนให้ผู้ส่งออกฤดู เป็นผู้นำเข้าตาม โควต้าที่ส่งออก เมื่อเกิดภาวะผลผลิตขาดตลาดช่วงปลายปี

2) สนับสนุนให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกหอมหัวใหญ่ในแหล่งปลูกต่าง ๆ ในเขตเกษตรเศรษฐกิจ ให้มีการรวมกลุ่มกันมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ดำเนินการรวบรวมผลผลิต และจัดจำหน่ายหอมหัวใหญ่

3) สนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรในแหล่งปลูกต่าง ๆ มีการประสานงานกันมากยิ่งขึ้น เพื่อร่วมกันวางแผนการผลิตและจัดตารางการเพาะปลูก เพื่อให้มีหอมหัวใหญ่ ทயอยออกสู่ตลาด ในช่วงเดือนต่าง ๆ ที่ไม่คาบเกี่ยวกัน

4) สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดวิธีการและเทคนิคการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่นอกฤดู โดยการปลูกหอมหัวใหญ่ในช่วงฤดูฝน และใช้การปลูกโดยใช้เซท (หอมหัวเล็ก) รวมทั้งการพัฒนาเทคนิคที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ในการยืดอายุการเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ให้ยาวนาน โดยการใช้สารเคมี การเก็บในห้องเย็น การอบรังสี และอื่น ๆ เพื่อเกษตรกร ทายอยขายได้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

5) สนับสนุนให้ธุรกิจเอกชน และ / หรือองค์กรเกษตรกร และเกษตรกร เก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในคอนตันฤดู แขนงไว้ในโรงเรือนและเก็บรักษาในห้องเย็น เพื่อชะลอการจำหน่ายในปลายฤดูที่ขาดแคลน โดยการจำกัดโควต้า การนำเข้าหอมหัวใหญ่จากต่างประเทศ

2.1.2 เครื่องมือการดำเนินนโยบายการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

วิธีการดำเนินนโยบายการจัดการการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ จะต้องใช้เครื่องมือ (Policy Instrument) ของรัฐ ในการช่วยสนับสนุนและส่งเสริม ในการดำเนินตามมาตรการ จัดระเบียบการผลิต และมาตรการรักษาระดับราคาที่เกี่ยวข้องได้ ควบคู่กับการดำเนินการของ ภาคเกษตรกร และภาคเอกชน ให้มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ ที่ผ่านมามีดังนี้

1. การควบคุมการนำเข้าหอมหัวใหญ่

โดยกระทรวงพาณิชย์ ได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 30 ลงวันที่ 9 กันยายน 2526 ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร จะอนุญาตให้หอมหัวใหญ่นำเข้ามา ในราชอาณาจักร ในกรณีที่ หอมหัวใหญ่ภายในประเทศ มีราคาสูงขึ้นผิดปกติ หรือเกิดภาวะขาดแคลน จะผ่อนผัน ให้นำเข้ามาในปริมาณและระยะเวลาที่เหมาะสม โดยจะให้นำเข้า ตามอัตราส่วนเฉลี่ย ของประวัติการส่งหอมหัวใหญ่ ออกไปนอกราชอาณาจักรของแต่ละราย ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ก่อนวันจัดสรรตามที่เห็นสมควร

2. การควบคุมการนำเข้าเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่

ทั้งนี้ เนื่องจากการปลูกหอมหัวใหญ่ ต้องอาศัยการนำเข้าเมล็ดพันธุ์ จาก ต่างประเทศ มาปลูกทั้งหมด กระทรวงพาณิชย์ ได้ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการนำสินค้า เข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 63) พ.ศ. 2532 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2532 อนุญาตให้นำเมล็ดพันธุ์ หอมหัวใหญ่ เข้ามาเฉพาะเพื่อใช้ทำพันธุ์เท่านั้น โดยมอบหมายให้ ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ แห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้นำเข้าในปริมาณที่เหมาะสมแต่เพียงผู้เดียว

3. การกำหนดหอมหัวใหญ่ให้เป็นพันธุ์พืชควบคุม

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกร ได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี โดยการตรวจสอบ และทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ ก่อนไปใช้ปลูก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกประกาศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดและชื่อพันธุ์ของพันธุ์พืช ให้เป็นพันธุ์พืชควบคุม ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2527 ให้หอมหัวใหญ่เป็นพันธุ์พืชควบคุม

4. การกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ และขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมหัวใหญ่

เพื่อเป็นการวางแผนส่งเสริมและควบคุมการผลิตหอมหัวใหญ่ ให้มีปริมาณ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และรักษาระดับราคาหอมหัวใหญ่ ให้เป็นธรรมแก่เกษตรกร ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยดำเนินการตามพระราชบัญญัติเศรษฐกิจการเกษตร

พ.ศ. 2522 ได้ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ พ.ศ. 2527 กำหนดให้ ท้องที่ที่เป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ คือ ภาคเหนือ ได้แก่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (ปัจจุบันอำเภอสันป่าตอง พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ บางตำบล ได้แยกขึ้นอยู่กับอำเภอแม่วาง และอำเภอฝาง พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่บางตำบล ได้แยก ขึ้นอยู่กับอำเภอไชยปราการ) ภาคกลาง ได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอท่าม่วง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้ ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตเกษตร-เศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ พ.ศ. 2539 กำหนดท้องที่ที่เป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจเพิ่มเติม ได้แก่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และให้เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ในเขตเกษตรเศรษฐกิจ ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ โดยการออกประกาศของคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์

5. การจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ แห่งประเทศไทย จำกัด

เพื่อสนับสนุน การใช้มาตรการควบคุมปริมาณเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ควบคุม-พื้นที่เพาะปลูก และการวางแผนการผลิตและจำหน่ายผลผลิต ในแหล่งผลิตต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผล ตามนโยบาย การจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ โดยการให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน และประสานงานซึ่งกันและกัน ในการเป็นแกนกลางดำเนินธุรกิจของเกษตรกร ซึ่งกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ได้รวมตัวกันจัดตั้ง เป็นสหกรณ์การเกษตรรูปแบบพิเศษเฉพาะพืชขึ้นทั้ง 3 แหล่ง ในเดือนสิงหาคม 2528 ได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่กาญจนบุรี จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอม-หัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด ต่อมาในปี 2536 สมาชิกสหกรณ์ ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตองจำนวนหนึ่ง ได้แยกตัวมาจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด ขึ้นใหม่ และในปี 2539 ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งหมด 5 สหกรณ์ โดยลักษณะพิเศษประการหนึ่งของสหกรณ์ทั้ง 5 สหกรณ์ คือ เกษตรกรทุกคน ต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และเป็นสมาชิกของสหกรณ์ และเพื่อให้สหกรณ์หอมหัวใหญ่ มีการประสานงานร่วมกัน ในการวางแผนการผลิต และการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สหกรณ์ฯ ดังกล่าว ได้รวมตัวกันจัดตั้ง เป็นชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด

6. การปราบปรามการลักลอบนำเข้าหอมหัวใหญ่

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรและภาคเอกชน รวบรวมหอมหัวใหญ่ ในช่วง ต้นฤดูที่มีผลผลิตมาก เก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในโรงเรือนและห้องเย็น ซึ่งเป็นการช่วยให้ราคาหอมหัวใหญ่ ที่เกษตรกรขายได้ ไม่ให้ตกต่ำ โดยคณะรัฐมนตรี ได้มีมติในวันที่ 2 ตุลาคม 2527 เห็นชอบตามที่ กระทรวงพาณิชย์ เสนอให้จับกุมดำเนินคดีกับผู้จำหน่ายหอมหัวใหญ่ลักลอบ และส่งตัวผู้ต้องหา

ฟ้องร้องทุกรายไป โดยให้ระงับการทำความตกลง ระงับคดีโดยเด็ดขาด และให้รวบรวมหอมหัวใหญ่ ให้กรมศุลกากรทำลายทิ้ง เพื่อป้องกันไม่ให้มีการลักลอบนำหอมหัวใหญ่ เข้าจำหน่ายแข่งขัน กับหอมหัวใหญ่ภายในประเทศที่เก็บรักษาไว้

2.1.3 กลไกการดำเนินนโยบายการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

การสนับสนุนให้มาตรการและเครื่องมือของนโยบายดำเนินการ ไปสู่การปฏิบัติงาน อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และการประสานงานที่ดีของหน่วยปฏิบัติ ระหว่างองค์กรเกษตรกร และหน่วยงานราชการ กลไกที่สำคัญก็คือ การจัดทำแนวทางการจัดการผลิตและการตลาดในแต่ละปี ที่มีแผนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

ในการจัดทำแผนการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ จะต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับ ความต้องการใช้หอมหัวใหญ่ภายในประเทศและส่งออก พื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ปริมาณผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ สถานการณ์การค้าหอมหัวใหญ่ภายในประเทศและต่างประเทศ ปัญหาการผลิต และการตลาด และอัตราการผลิตเสียหายหนักจากการเก็บแขวนไว้ในโรงเรือนและห้องเย็น โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน คือ กระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ กรมการค้าภายใน กรมการค้าต่างประเทศ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และกรมวิชาการเกษตร ร่วมกับภาคเอกชน คือ ชุมนุมสหกรณ์ ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ผู้ส่งออก ผู้ขายส่งตลาด-กรุงเทพฯ ฯ ผู้เก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในโรงเรือนและห้องเย็น

2. การวิเคราะห์และจัดทำแผนการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ จะนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากหน่วยงานราชการและภาคเอกชน ทำการวิเคราะห์ และจัดทำเป็นร่างแนวทางการจัดการผลิตและการตลาด

3. การพิจารณากลับกรองและเสนอแนะ

คณะทำงานจัดทำแผนการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ดำเนินการพิจารณากลับกรอง ร่างแนวทางการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ พร้อมกับเสนอแนะข้อคิดเห็นและแก้ไขแล้ว นำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไป

4. การพิจารณาและให้ความเห็นชอบ

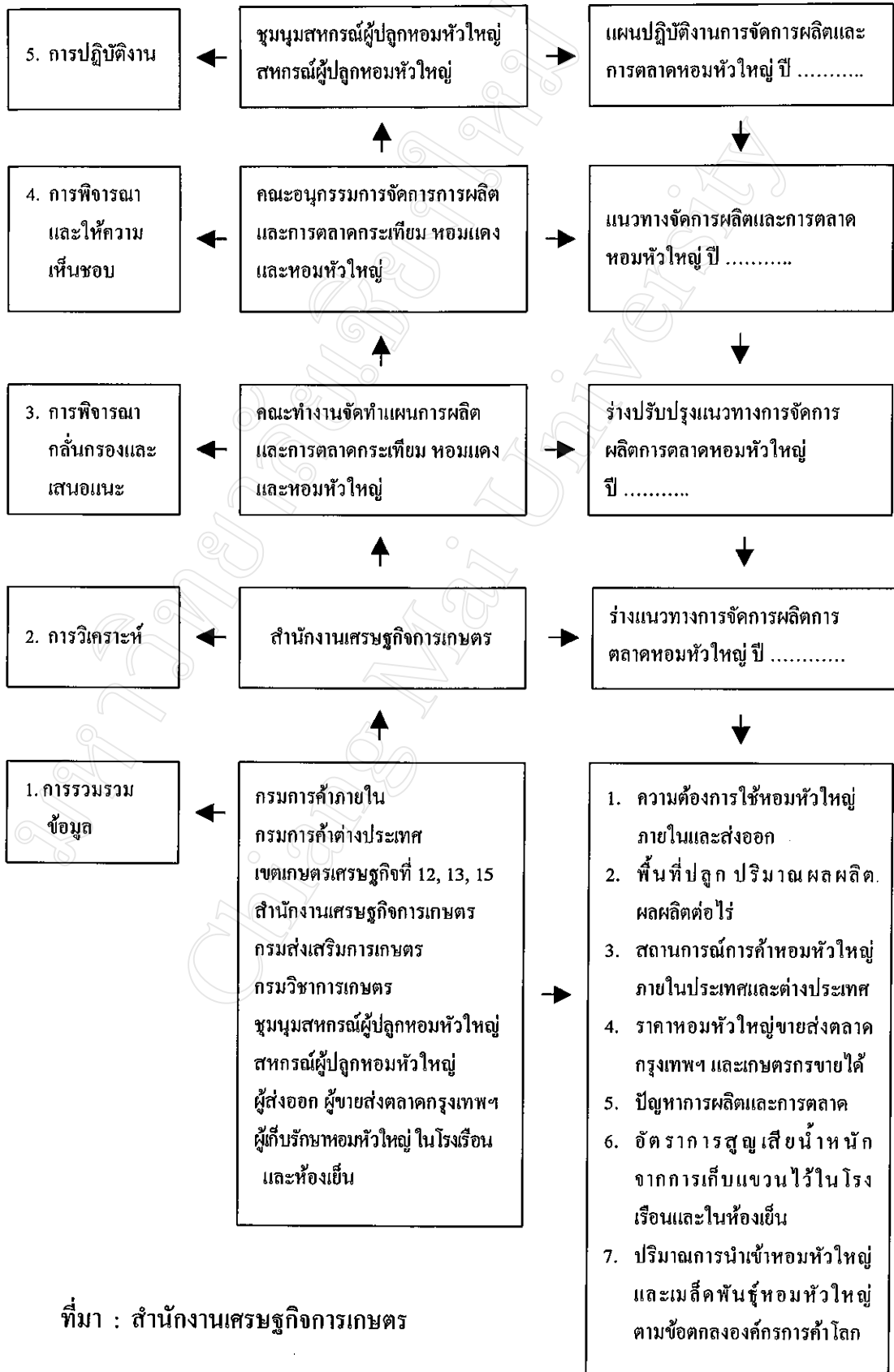
คณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ โดยขึ้นอยู่กับคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ตามมติของคณะรัฐมนตรี

ในการประชุมคณะรัฐมนตรีส่วนภูมิภาค ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2532 เห็นชอบด้วย ในหลักการของแนวทางการแก้ไขปัญหาคะเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ตกต่ำ และอนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวขึ้น โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ที่ได้รับมอบหมาย) เป็นประธานอนุกรรมการ คณะกรรมการชุดนี้ มีอำนาจหน้าที่ พิจารณากำหนด นโยบาย แผนงาน เป้าหมายการผลิต และมาตรการสนับสนุนการผลิตและการตลาด ของพืชทั้ง 3 ชนิด ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พร้อมกับกระจายเป้าหมายการผลิต ลงในพื้นที่ตามความเหมาะสม เพื่อให้ปริมาณและคุณภาพ ตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งกำหนด มาตรการสนับสนุน ทางด้านการผลิตและการตลาด แก่สหกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแต่งตั้งคณะทำงาน ได้ตามความจำเป็นแก่การปฏิบัติงาน ซึ่งคณะกรรมการนี้ จะดำเนินการพิจารณา และให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดการผลิต และการตลาดหอมหัวใหญ่ประจำปี เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานต่อไป

5. การปฏิบัติ

เมื่อคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาด กระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ พิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว การปฏิบัติงานด้านการผลิตและการตลาด โดยชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้นำเข้าเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศ และดำเนินการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ปลูก ให้แต่ละสหกรณ์ รวมทั้งการวางแผนจำหน่าย และการเจรจาต่อรองราคา ให้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ส่วนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ จะดำเนินการควบคุมและจัดสรรเมล็ดพันธุ์ปลูก แต่ละกลุ่มและสมาชิกแต่ละราย พร้อมกับการวางแผนการผลิต การจำหน่ายของสมาชิก และควบคุมการจำหน่าย ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จะประสานงาน สนับสนุนและให้ข้อคิดเห็น การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ นอกจากนี้ในแต่ละจังหวัด ที่ปลูกหอมหัวใหญ่ มีคณะกรรมการจัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์แต่งตั้งขึ้น ทำหน้าที่ประสานงานกับคณะกรรมการในส่วนกลาง ในการพิจารณา จัดสรรและควบคุมพื้นที่ปลูกกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ภายในจังหวัดที่ได้ประกาศ เป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจ สำหรับปลูกพืชทั้ง 3 ชนิด ให้เป็นไปตามแผนการผลิต ที่จังหวัดได้รับการจัดสรรในแต่ละปี และพิจารณาดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ปลูกกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่ ในด้านการผลิต การจำหน่าย การควบคุม การลักลอบนำเข้า และดูแลการจดทะเบียนผู้ปลูก ตลอดจนการปฏิบัติงานในด้านอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูก และดูแลการจดทะเบียนผู้ปลูก ตลอดจนการปฏิบัติงานในด้านอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูก ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการ จัดการผลิตและการตลาดกระเทียม หอมแดง และหอมหัวใหญ่

แผนภาพที่ 2.1 กลไกการดำเนินนโยบายการจัดการผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่

2.1.4 วิธีการกำหนดเป้าหมายการผลิตและการใช้เมล็ดพันธุ์

การกำหนดเป้าหมายการผลิต เป็นเครื่องมือที่สำคัญของการจัดทำแนวทางจัดการผลิต และการตลาดหอมหัวใหญ่ในแต่ละปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการวางแผนการผลิตหอมหัวใหญ่ ของเกษตรกรในแต่ละแหล่งผลิต ควรมีเนื้อที่ปลูกเท่าใด ผลผลิตเท่าใด และใช้เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่จำนวนเท่าใด รวมทั้งประเทศ จะต้องผลิตจำนวนเท่าใด และใช้เมล็ดพันธุ์จำนวนเท่าใด เพื่อให้ปริมาณหอมหัวใหญ่ที่ผลิตได้ มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในแต่ละปี อันจะเป็นการช่วยรักษาระดับราคาหอมหัวใหญ่ ที่เกษตรกรขายได้ไม่ให้ตกต่ำ และมีเสถียรภาพ นอกจากนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงาน ของหน่วยงานราชการเกี่ยวข้องในการสนับสนุน และประสานงานดำเนินงาน กับชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ให้สามารถควบคุมการผลิต ให้เป็นไปตามเป้าหมายการผลิตได้อย่างดียิ่งขึ้นและอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดเป้าหมายการผลิต ใช้วิธีการวิเคราะห์ 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านอุปสงค์หรือปริมาณความต้องการใช้หอมหัวใหญ่ทั้งหมด

โดยแยกเป็นความต้องการบริโภคภายในประเทศ และความต้องการส่งออก รวมทั้ง พิจารณาถึงสถานการณ์การตลาด ในปีการเพาะปลูกที่ผ่านมา

2. ด้านอุปทานหรือปริมาณผลิต

โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการผลิต และการออกจำหน่ายสู่ตลาดของแหล่งผลิตในแต่ละช่วงเวลา ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งความสูญเสียของการผลิต และการเก็บรักษาไว้เพื่อการบริโภคในช่วงเวลาต่าง ๆ และสถานการณ์การผลิตในปีที่ผ่านมา รวมทั้งปริมาณการนำเข้าหอมหัวใหญ่และเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ตามข้อตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) (รายละเอียดดังภาคผนวก)

2.1.5 วิธีการจัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่แก่สมาชิก

การควบคุมปริมาณเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่โดยรวมทั้งหมด และจัดสรรให้แก่สหกรณ์ แต่ละแห่งแล้วนั้น การสนับสนุนให้การควบคุมการผลิตในแต่ละพื้นที่ ให้ได้ผลอย่างจริงจัง และกระจายการผลิตให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งเป็นการกระจายรายได้แก่เกษตรกร จึงมีวิธีการจัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่แก่สมาชิก ได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกและความต้องการชนิดเมล็ดพันธุ์

หอมหัวใหญ่ ของสมาชิก

โดยสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงาน-เศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด

ดำเนินการจัดประชุม กลุ่มเกษตรกรสมาชิกแต่ละกลุ่ม และให้สมาชิกแต่ละคนช่วยตรวจสอบดูว่าสมาชิกรายใด ปลูกจริงหรือไม่ปลูก และมีพื้นที่ปลูกจริงเท่าใด

2. กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรเมล็ดพันธุ์ให้แก่สมาชิก

โดยสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ ร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ แห่งประเทศไทย จำกัด กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนด วิธีการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ ตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การจัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่

ขนาดพื้นที่ปลูก (ไร่)	จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับ (ปอนด์)
1	1
2 - 4	2
5 - 7	3
8 - 10	4
11 - 15	5
16 - 20	6
มากกว่า 20	7

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ดังนั้นสรุปได้ว่า นโยบายการจัดการ การผลิตและการตลาดหอมหัวใหญ่ ได้ใช้มาตรการดำเนินการ 2 มาตรการ คือ มาตรการในการจัดการระเบียบการผลิต และมาตรการในการรักษาระดับราคา โดยมาตรการในการจัดระเบียบการผลิต ได้ประกาศกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับหอมหัวใหญ่ใน 2 จังหวัด คือ ท้องที่อำเภอท่าม่วง อำเภอบ่อพลอย อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกร เป็นผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และกำหนดปริมาณเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ ที่จะนำเข้ามาเพาะปลูกในแต่ละปี ส่วนมาตรการในการรักษาระดับราคา ได้ใช้การส่งเสริมการส่งออก ในช่วงต้นฤดู จัดระยะเวลาการเพาะปลูก ในแหล่งผลิตหอมหัวใหญ่ ออกสู่ตลาดไม่คาบเกี่ยวกัน ให้มีการรวมตัวกันของเกษตรกร เป็นสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และจัดให้มีการอบรมเกษตรกร ให้เข้าใจถึงนโยบายภาวะการผลิต การตลาดหอมหัวใหญ่ และระบบสหกรณ์

2.2 การผลิตหอมหัวใหญ่

2.2.1 สภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสม

หอมหัวใหญ่ปลูกได้ในดินเกือบทุกชนิด จากดินร่วนปนทราย ดินร่วนซุย ไปจนถึงดินเหนียว แต่จะชอบดินร่วนซุยที่มีความอุดมสมบูรณ์และสามารถอุ้มน้ำได้ดี หอมจะให้หัวเร็ว ส่วนในดินทราย ดินปนตะกอน และดินเหนียวที่มีอินทรีย์วัตถุปนอยู่ด้วย ก็สามารถปลูกได้ดีเหมือนกัน สำหรับดินเหนียวมาก จะไม่เหมาะสมในการปลูกหอมหัวใหญ่ นอกจากจะใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยอินทรีย์ ลงไปในดินให้มากพอ เพื่อให้ดินเหนียวนั้นร่วน โปร่งขึ้น เพราะว่าภายหลังฝนตก น้ำดินจะจับตัวกันเป็นแผ่น เมื่อแห้งจะผืนกันแน่น แข็ง ทำให้ต้นหอมเจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควร

ปฏิกิริยาความเป็นกรด - ด่าง ของดินที่เหมาะสมสำหรับหอมหัวใหญ่ เพื่อให้เจริญเติบโตได้ดี อยู่ระหว่าง pH 5.8 – 6.5 เนื่องจากหอมหัวใหญ่ เป็นพืชที่ไม่ทนต่อดินที่มีสภาพเป็นกรดจัด ถ้าดินมีความเป็นกรดต่ำกว่า pH 5.8 หอมหัวใหญ่จะเจริญเติบโตได้ไม่ดี เพราะจะทำให้ อลูมิเนียมอยู่ในรูปของสารประกอบ ที่ละลายน้ำได้มาก จนเป็นพิษต่อต้นหอมหัวใหญ่ และถ้า ปฏิกิริยาของดินสูงกว่า pH 6.5 หอมหัวใหญ่จะให้ผลผลิตลดลง เพราะธาตุที่จำเป็นสำหรับหอม บางธาตุ อยู่ในรูปของสารประกอบที่ไม่ละลายน้ำ เช่น ธาตุแมงกานีส เป็นต้น

หอมหัวใหญ่ชอบอากาศกลางวันอบอุ่น-ร้อน กลางคืนเย็น อุณหภูมิที่เหมาะสม อยู่ระหว่าง 13 - 24 องศาเซลเซียส ระบบรากของหอมหัวใหญ่เป็นรากฝอยทั้งหมด ไม่มีรากแก้ว ซึ่งรากจะเจริญเติบโตได้ดี ในดินที่มีอุณหภูมิระหว่าง 12.2 – 20 องศาเซลเซียส (54 – 68 องศาฟาเรนไฮต์) และหยั่งรากได้ลึกลงไปดินได้ระหว่าง 45-60 เซนติเมตร สำหรับการเจริญเติบโต ของต้นและใบ ทางด้านนอกดิน อุณหภูมิที่เหมาะสมระหว่าง 20 – 21 องศาเซลเซียส (68 – 70 องศาฟาเรนไฮต์) การลงหัว (bulb) ของหอมหัวใหญ่ ขึ้นอยู่กับความยาวของวัน (Length of day)

2.2.2 พันธุ์หอมหัวใหญ่

1. พันธุ์กลางวันยาว

จะลงหัวเมื่อได้รับแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ วันหนึ่งประมาณ 12–16 ชั่วโมง เป็นพันธุ์เบา มักจะมีอายุสั้น คือ ตั้งแต่เพาะเมล็ดจนถึงเก็บหัวได้ มีอายุประมาณ 85–120 วัน เก็บหัวได้ในต้นฤดูฝน หัวหอมที่ใกล้แก่ เมื่อถูกฝนแล้วมักเน่า เก็บไว้ไม่ได้นาน หนึ่งในเดือน มีนาคม ถึง เมษายน อากาศร้อนและขาดน้ำที่จะใช้รด จึงไม่เหมาะสำหรับเพาะปลูกในประเทศไทย ต้องเริ่มปลูกในช่วงปลายฤดูหนาว

2. พันธุ์กลางวันสั้น

เหมาะสำหรับปลูกในประเทศไทย ต้องการแสงสว่างเพียงวันละ 9–11 ชั่วโมง เป็นพันธุ์หนัก มีอายุตั้งแต่ 165–180 วัน ตั้งแต่หว่านกล้า พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย คือ พันธุ์กรานีคซ์ มีทั้งพันธุ์เอลโดกรานีคซ์ และไวท์กรานีคซ์ มีทั้งชนิดหัวกลม และหัวแบน ลงหัวเร็ว และแก่สม่ำเสมอ หัวใหญ่และคอเล็ก สามารถเก็บไว้ได้นาน พันธุ์เดสเล็คส์ เป็นพันธุ์ที่ปลูกกันมากในบริเวณภาคเหนือ เป็นหัวเร็ว แก่สม่ำเสมอ ขนาดหัวปานกลาง สามารถเก็บไว้ได้นาน

2.2.3 การปลูกหอมหัวใหญ่

การปลูกหอมหัวใหญ่มีวิธีการปลูกได้ 3 วิธี ดังนี้

1. วิธีการหว่านเมล็ดในแปลงโดยตรงจนกระทั่งแก่

คือ เมื่อเตรียมดินปลูกเรียบร้อยแล้ว จะหว่านเมล็ดหอมหัวใหญ่ในแปลง และดูแลรักษาจนเก็บเกี่ยวผลผลิต

2. วิธีการย้ายกล้าปลูก

คือ การหว่านเมล็ดในแปลงเพาะกล้าที่เตรียมไว้แล้ว หลังจากต้นกล้าเจริญเติบโตได้พอสมควร คือประมาณ 40–45 วัน หลังหว่านเมล็ดแล้ว จึงย้ายต้นกล้าไปปลูกในแปลงเพาะปลูก และดูแลรักษาจนเก็บเกี่ยวผลผลิต วิธีนี้จะใช้กับการปลูกหอมหัวใหญ่พันธุ์เบาและพันธุ์ปานกลาง

3. การปลูกโดยใช้หอมหัวเล็ก (Onion set)

คือ การนำหอมที่มีขนาดหัวเล็ก หรือหัวเล็กเอง มาปลูกในแปลงเพาะปลูกจนเก็บเกี่ยวผลผลิต การทำหอมหัวเล็ก ได้จากการเพาะเมล็ด โดยการหว่านเมล็ดให้หนา ในแปลงปลูก และดูแลรักษาประมาณ 90 วัน แล้วเก็บหัวหอมซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.50–3.00 เซนติเมตร ฝังแห้งไว้ประมาณ 3–4 เดือน แล้วนำไปเพาะปลูกต่อไป

2.2.4 แหล่งผลิตหอมหัวใหญ่

ประเทศไทยได้กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจการเกษตรสำหรับหอมหัวใหญ่ ได้แก่ ภาคกลาง จังหวัดกาญจนบุรี ในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย และอำเภอนาทม และภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ในท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอพร้าว นอกจากนี้ยังมีปลูกนอกเขตเกษตรเศรษฐกิจ คือ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย และอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตหอมหัวใหญ่ประเทศไทยปีเพาะปลูก 2534/35-2540/41

ปี	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (เมตริกตัน)
2534 / 35	21,324	73,149
2535 / 36	21,047	52,815
2536 / 37	20,730	52,770
2537 / 38	22,207	68,191
2538 / 39	23,289	88,214
2539 / 40	25,122	99,003
2540 / 41	24,010	81,479

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.2.5 การเพาะกล้าและเพาะปลูก

ฤดูกาลเพาะกล้า เพาะปลูก และเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ ในแหล่งเพาะปลูกสำคัญของประเทศไทยเป็นดังนี้

ตารางที่ 2.3 แหล่งผลิตช่วงเพาะกล้าและเพาะปลูก

แหล่งผลิต	เพาะกล้า	เพาะปลูก	เก็บเกี่ยว
จังหวัดกาญจนบุรี	มิ.ย. - ก.ย.	ก.ย. - พ.ย.	พ.ย. - ม.ค.
จังหวัดเชียงใหม่			
- อำเภอสันป่าตองและ อำเภอแม่วาง	ก.ย. - ต.ค.	ต.ค. - ม.ค.	ม.ค. - กลาง เม.ย.
- อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และ อำเภอพร้าว	ต.ค. - พ.ย.	พ.ย. - ม.ค.	มี.ค. - เม.ย.

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2.6 การผลิตหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่จัดเป็นแหล่งผลิตหอมหัวใหญ่ที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากสามารถผลิตได้ถึงร้อยละ 90 ของผลผลิตที่ผลิตได้ทั้งประเทศ โดยในปี 2534 / 35 – 2540 / 41 สามารถผลิตหอมหัวใหญ่ได้ 54,898 – 98,448 เมตริกตัน โดยการผลิตหอมหัวใหญ่ จังหวัดแยกตามพื้นที่ได้ดังนี้

1. การผลิตหอมหัวใหญ่ท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง

แหล่งผลิตอยู่ที่ ตำบลบ้านกาด ตำบลทุ่งปี ตำบลบ้านแม และตำบลทุ่งสะโตก จะปลูกและเก็บเกี่ยว ต่อจากหอมหัวใหญ่จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวคือ เพาะกล้าในช่วงเดือนกันยายน ถึง เดือนตุลาคม และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนมกราคม ถึง กลางเดือนเมษายน ของปีถัดไป พันธุ์หอมหัวใหญ่ที่ใช้ปลูก เป็นพันธุ์ Yellow Granex 33 เกือบทั้งหมด นอกจากนั้นมีพันธุ์ Superex เพียงเล็กน้อย หอมหัวใหญ่สันป่าตอง ตรงกับความต้องการของประเทศญี่ปุ่น ในช่วงเดือนมกราคม จนถึง เดือนมีนาคม ซึ่งได้มีการส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นมาก และส่วนที่ไม่ได้ขนาด จะใช้บริโภคภายในประเทศ

การปลูกหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง และ อำเภอแม่วาง สามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่คอย พื้นที่ราบรุ่นแรก และพื้นที่ราบรุ่นที่สอง ดังนี้

1) พื้นที่คอย เป็นพื้นที่เนินเขาสูงที่เกษตรกรไปหักร้างถางพง แล้วทำการเพาะกล้าหอมหัวใหญ่ในช่วงเดือนกันยายน เก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนมกราคม และเดือนกุมภาพันธ์ ของปีต่อมา ซึ่งการปลูกหอมคอย มักจะมีปัญหาการเสียหายระหว่างเพาะกล้า เนื่องจากอยู่ในช่วงปลายฤดูฝน การลงทุนค่อนข้างสูง ต้องสูบน้ำจากแหล่งน้ำข้างล่างขึ้นมารดต้นหอม แต่ไม่มีปัญหาเรื่องตลาดและราคา เพราะช่วงนี้ความต้องการหอมหัวใหญ่ ทั้งตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศมีค่อนข้างสูง แหล่งปลูกจะอยู่ที่หมู่ 1 2 และ 4 ตำบลบ้านกาด และหมู่ 1 และ 2 ตำบลทุ่งปี อำเภอแม่วาง

2) พื้นที่ราบรุ่นแรก เป็นพื้นที่อยู่ในท้องที่ ตำบลบ้านกาด และ ตำบลบ้านแม ซึ่งเป็นแหล่งผลิตใหญ่ ของอำเภอสันป่าตอง และ อำเภอแม่วาง พื้นที่ราบกลุ่มนี้จะทำการเพาะปลูกภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี โดยแต่เดิมจะทำการเพาะกล้าในช่วงเดือนพฤศจิกายน เก็บเกี่ยวผลผลิต ประมาณวันที่ 10 มีนาคม ของปีต่อมา จนถึงกลางเดือนเมษายน การเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาดังกล่าว ยังไม่ตรงกับความต้องการการส่งออกตลาดญี่ปุ่น ทำให้ราคาหอมหัวใหญ่ไม่ดี จึงได้มีการปรับระยะเวลาการผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้ โดยเพาะกล้าให้เสร็จก่อนวันที่ 10 พฤศจิกายน ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวได้ในเดือนกุมภาพันธ์ เพื่อจะได้ตรงกับความต้องการส่งออกตลาดญี่ปุ่น และ

แก้ปัญหา ไม้ให้ผลผลิตหอมหัวใหญ่ของเกษตรกรกลุ่มนี้ ออกสู่ตลาดพร้อมกับผลผลิตของเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกในพื้นที่ราบรุ่นที่สอง

3) พื้นที่ราบรุ่นที่สอง เป็นพื้นที่อยู่ในบริเวณรอบ ๆ พื้นที่ราบรุ่นแรก ได้แก่ พื้นที่ในตำบลบ้านแม่ ตำบลทุ่งนสะโดก อำเภอสันป่าตอง และ ตำบลทุ่งปี อำเภอแม่วาง เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกหอมหัวใหญ่ ภายหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี แต่จะล่าช้ากว่าพื้นที่ราบรุ่นแรก เกษตรกรจะเพาะกล้า ในปลายเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนธันวาคมของทุกปี และเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงตั้งแต่ ปลายเดือนมีนาคม จนถึงเดือนเมษายน ถ้าผลผลิตปีใดมาก เกษตรกรในกลุ่มนี้จะประสบปัญหา เรื่องราคาผลผลิตตกต่ำเสมอ เนื่องจากผลผลิตจะออกหลังจากพื้นที่ราบรุ่นแรก ในขณะที่เดียวกันที่หอมหัวใหญ่ ของอำเภอฝาง เริ่มเก็บเกี่ยว และออกสู่ตลาดในช่วงนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในกลุ่มนี้ ได้ปรับลดช่วงระยะเวลาการผลิตข้าวนาปี โดยเปลี่ยนพันธุ์ข้าวจากที่ปลูกพันธุ์พื้นเมืองมาใช้พันธุ์ข้าว กข. ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวไม่ไวแสง ทำให้เกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวได้เร็วกว่า ทางราชการได้จัดสรรเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ให้เกษตรกรในพื้นที่เพียงรายละไม่เกิน 1 ปอนด์ ในรายที่ยังไม่สามารถทำการปรับแผนการผลิต เพื่อควบคุมผลผลิตไม่ให้ออกสู่ตลาดมากเกินไปตามความต้องการ

2. การผลิตหอมหัวใหญ่ที่อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว

หอมหัวใหญ่ที่อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว มีแหล่งผลิตอยู่ที่ ตำบลม่อนปิ่น ตำบลแม่สุ่น ตำบลเวียง ตำบลสันทราย อำเภอฝาง ตำบลปงดำ ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ และ ตำบลป่าดู้ม อำเภอพร้าว จะปลูกและเก็บเกี่ยวต่อจาก อำเภอสันป่าตอง และ อำเภอแม่วาง โดยเพาะปลูกในช่วงเดือนตุลาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน ของปีต่อมา การเพาะปลูก จะปลูกในพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี และพื้นที่ราบตามหุบเขาต่าง ๆ พันธุ์หอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรใช้ปลูก ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ Yellow granex สายพันธุ์ Agrow 33 และพันธุ์ Yellow Dessex หลังจากเก็บเกี่ยวจะเก็บแขวนในโรงเรือนที่เรียกว่า หอมแขวน แล้วทยอยกันออกขาย ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนกันยายน หลังจากนั้น จะมีหอมหัวใหญ่ฝาง ที่ตัดจุกเก็บไว้ในห้องเย็น ช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนมิถุนายน จะถูกนำออกจำหน่ายต่อจากหอมแขวน ในช่วงปลายเดือนกันยายน ถึง ต้นเดือนพฤศจิกายน

ตารางที่ 2.4 พื้นที่เพาะปลูกหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ ปีเพาะปลูก 2534 / 35 – 2540 / 41

ปี	พื้นที่ (ไร่)					
	สันป่าตอง	แม่วาง	ฝาง ไชยปราการ	พร้าว	อื่นๆ	รวม
2534 / 35	618	9,514	8,300	225	93	18,750
2535 / 36	1,544	7,643	7,826	220	40	17,273
2536 / 37	1,416	7,640	7,700	175	20	16,951
2537 / 38	1,595	9,632	7,472	286	35	19,020
2538 / 39	2,294	12,799	8,857	1,050	140	25,140
2539 / 40	2,822	8,009	8,574	740	312	20,457
2540 / 41	1,490	9,599	8,008	500	471	20,068

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2.5 ผลผลิตหอมหัวใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ ปีเพาะปลูก 2534 / 35 – 2540 / 41
(แยกตามแหล่งผลิต)

ปี	ผลผลิต (เมตริกตัน)					
	สันป่าตอง	แม่วาง	ฝาง ไชยปราการ	พร้าว	อื่นๆ	รวม
2534 / 35	2,690	28,275	34,666	787	279	66,697
2535 / 36	3,442	19,435	32,795	480	182	56,334
2536 / 37	2,905	18,506	31,165	300	170	53,046
2537 / 38	5,281	28,761	31,382	1,001	70	66,495
2538 / 39	9,176	36,328	48,107	4,220	637	98,468
2539 / 40	11,288	24,027	37,983	1,850	1,295	76,443
2540 / 41	4,470	32,121	36,170	1,500	2,471	76,732

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

2.3 การตลาดหอมหัวใหญ่

หอมหัวใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น ที่ทำรายได้เป็นเงินสดให้กับเกษตรกรหลังจากปลูกพืชหลัก ผลผลิตหอมหัวใหญ่จะเก็บเกี่ยวออกสู่ตลาด ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึง ต้นเดือนมกราคมของปีต่อมา เป็นหอมหัวใหญ่สดจากจังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงกลางเดือนมกราคม ถึงกลางเดือนเมษายน เป็นหอมหัวใหญ่สดจากอำเภอสันป่าตอง และอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ออกสู่ตลาดหลังจากเดือนเมษายน จนถึง กลางเดือนกันยายน จะเป็นหอมหัวใหญ่แห้งที่เก็บแขวนในโรงเรือนออกสู่ตลาด เมื่อหมดหอมหัวใหญ่แห้ง จะเป็นหอมหัวใหญ่ที่เก็บรักษาไว้ในห้องเย็น จะทยอยออกสู่ตลาดเดือนกันยายน ไปถึงเดือนพฤศจิกายน ต่อจากนั้น หอมหัวใหญ่จังหวัดกาญจนบุรี จะออกสู่ตลาดหมุนเวียน

2.3.1 ตลาดหอมหัวใหญ่ของประเทศ

ระบบตลาดหอมหัวใหญ่แยกได้เป็น 2 ตลาดได้แก่

1. ตลาดหอมหัวใหญ่ภายในประเทศ

จะมีตลาดที่สำคัญใหญ่ ๆ 2 แห่ง คือ ปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร กับตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) ปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร เป็นตลาดขายส่งหอมหัวใหญ่ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ประมาณมากกว่าร้อยละ 70-80 ของผลผลิต จะส่งผ่านให้กับพ่อค้าคนกลางในปากคลองตลาด ประมาณ 30 ราย ซึ่งจะค้าขายเฉพาะหอมหัวใหญ่เป็นส่วนใหญ่ แต่บางรายขายผักอื่น ๆ ด้วย

วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ของปากคลองตลาด จะเริ่มต้นจากเกษตรกรในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี ส่งหอมหัวใหญ่โดยตรง ให้แก่พ่อค้าขายส่งปากคลองตลาด ส่วนท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จะส่งเข้ามาโดยพ่อค้าท้องถิ่น และ / หรือพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ รวบรวมส่งให้กับพ่อค้าในปากคลองตลาด ซึ่งจะขายให้กับ พ่อค้าขายส่งต่อต่างจังหวัดและในกรุงเทพฯ เพื่อนำไปขายให้แก่ผู้บริโภคในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ และอีกส่วนหนึ่งจะขายให้แก่โรงงานแปรรูป

การค้าหอมหัวใหญ่ของพ่อค้าในปากคลองตลาด จะมีลักษณะการค้าที่เรียกว่า “การฝากขาย” เกษตรกรหรือพ่อค้าในท้องถิ่น จะส่งผลผลิตมาให้พ่อค้าในปากคลองตลาด เมื่อพ่อค้าได้ราคาทำดี จะหักค่าใช้จ่าย แล้วตั้งราคาหรือแจ้งราคากลับไปให้ผู้ส่งสินค้าได้ทราบราคาที่เรียกว่า “ตัว” ในวันรุ่งขึ้นไปกับรถบรรทุกที่มาส่งหอมในวันต่อไป การตีราคาของพ่อค้าปากคลองตลาด เป็นไปตามขนาดคุณภาพของหอมหัวใหญ่ จะมีการตกลงกันระหว่างร้านค้า

ในตลาดก่อน ซึ่งราคาที่ผู้ขายจะได้รับ จะสูงหรือต่ำ จะขึ้นอยู่กับราคาปากคลองตลาด สำหรับการชำระเงิน ร้านค้าจะส่งเงินให้กับผู้ขายสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยการส่งเป็นดราฟหรือโอนผ่านเข้าบัญชีธนาคารทางโทรศัพท์

2) ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตลาดต้นทางของแหล่งผลิตจังหวัดเชียงใหม่ พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่จะเข้าไปซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรในท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง หรือไปซื้อหอมหัวใหญ่ตามโรงแวนหอมหัวใหญ่ของท้องที่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว แล้วมาจำหน่ายที่ร้านค้าของตน บางครั้งก็มีพ่อค้าท้องถิ่น ซื้อมาขายให้กับร้านค้าในตลาดเมืองใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางตลาดพืชผักของเชียงใหม่ โดยจะมีพ่อค้าจากจังหวัดต่าง ๆ ซื้อหอมหัวใหญ่และผักต่าง ๆ แล้วนำไปขายในจังหวัดต่าง ๆ ทั้งในภาคตะวันออก-เฉียงเหนือ และภาคกลาง

2. ตลาดหอมหัวใหญ่ต่างประเทศ

ตลาดหอมหัวใหญ่ต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น เป็นลูกค้ารายใหญ่ที่สุดเนื่องจากประเทศญี่ปุ่น ผลิตหอมหัวใหญ่ได้ไม่เพียงพอ กับความต้องการทั้งหมดของประเทศ จึงต้องมีการนำเข้าจากประเทศผู้ผลิตอื่น ถ้าปีใดผลผลิตภายในประเทศของตนเสียหาย ก็จะนำเข้าเพิ่มมากกว่าปกติ และในช่วงที่หอมหัวใหญ่ของไทยออกสู่ตลาดเดือนมีนาคม – เมษายน ตรงกับช่วงนอกฤดูของญี่ปุ่น ดังนั้นญี่ปุ่นจึงมีความต้องการนำเข้าหอมหัวใหญ่ของไทย ในช่วงดังกล่าวสูง นอกจากนี้รสชาติหอมหัวใหญ่ของไทยตรงกับรสนิยมของญี่ปุ่น นอกจากตลาดญี่ปุ่นแล้ว มาเลเซีย อินโดนีเซีย ได้หวั่น เป็นตลาดรองลงไป ซึ่งมีปริมาณการส่งออกไม่มากนัก

2.3.2 ตลาดหอมหัวใหญ่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

1. แหล่งจำหน่าย

แหล่งจำหน่ายหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สำคัญ มีทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ สำหรับตลาดภายในประเทศ ได้แก่ ปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และตลาดต่างจังหวัดที่มีพ่อค้าเร่ต่างจังหวัดที่เข้าไปซื้อกับเกษตรกรโดยตรง ส่วนตลาดต่างประเทศ ได้แก่ ตลาดประเทศญี่ปุ่น ปริมาณหอมหัวใหญ่ของ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง เข้าสู่ปากคลองตลาดประมาณร้อยละ 50 ของผลผลิต เข้าสู่ตลาดเมืองใหม่ร้อยละ 10 ไปตลาดต่างจังหวัดร้อยละ 5 และส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นร้อยละ 35 ของผลผลิต และหอมหัวใหญ่ที่ส่งไปประเทศญี่ปุ่น จะเรียกว่าทั้งหมดก็ว่าได้ เป็นหอมหัวใหญ่จาก อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง ส่วนจังหวัดกาญจนบุรี มีการส่งออกจำนวนไม่มากนัก

ตารางที่ 2.6 ปริมาณการส่งออกหอมหัวใหญ่ ในช่วงปี 2535 – 2541

ปี	ประเทศ					ปริมาณรวม (เมตริกตัน)
	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ไต้หวัน	อื่น ๆ	
2535	8,125	295	-	-	-	8,420
2536	2,451	273	-	-	-	2,724
2537	4,826	218	-	-	29	5,073
2538	12,662	227	-	-	262	13,151
2539	11,544	352	60	-	1,704	13,660
2540	3,816	179	160	-	5	4,160
2541	3,980	841	-	200	95	5,116

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

ตารางที่ 2.7 มูลค่าการส่งออกหอมหัวใหญ่ ในช่วงปี 2535 – 2541

ปี	ประเทศ					มูลค่ารวม (ล้านบาท)
	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ไต้หวัน	อื่น ๆ	
2535	82.95	3.02	-	-	-	85.97
2536	22.86	2.55	-	-	-	25.41
2537	69.83	1.03	-	-	0.64	71.50
2538	216.76	1.10	-	-	1.73	219.59
2539	147.15	1.96	0.83	-	10.43	160.37
2540	50.15	1.04	0.72	-	1.09	53.00
2541	90.96	6.77	-	2.05	2.98	102.76

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

2. การซื้อและการขายหอมหัวใหญ่

การซื้อและการขายหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จังหวัด เชียงใหม่ หอมหัวใหญ่จะออกสู่ตลาด ตั้งแต่เดือนมกราคมไปจนถึงกลางเดือนเมษายน ผลผลิต จะออกสู่ตลาดมากที่สุด คือ เดือนมีนาคม ประมาณร้อยละ 39 ของผลผลิต อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง รองลงมาเดือนกุมภาพันธ์ ประมาณร้อยละ 35 และ เดือนมกราคมและเมษายน จะมี ผลผลิตออกสู่ตลาดเท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 13 ของผลผลิต อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง

3. พ่อค้าคนกลาง

พ่อค้าคนกลางในตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จะแยก-ประเภทได้คือ พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น พ่อค้าเมืองใหม่ พ่อค้าปากคลองตลาด พ่อค้าต่างจังหวัด ผู้ส่งออก สำหรับสถาบันเกษตรกรได้แก่ สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูก-หอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด และชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ประเทศไทย จำกัด ซึ่งทำหน้าที่ ต่าง ๆ กัน ดังนี้

1) พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น จะทำหน้าที่รวบรวมหอมหัวใหญ่ เพื่อจำหน่ายให้แก่ พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ และผู้ส่งออก พ่อค้ารวบรวม ผลผลิตในท้องถิ่น บางรายจะซื้อหอมหัวใหญ่ในลักษณะเก็งกำไร โดยเฉพาะในช่วงต้นฤดู หอมหัวใหญ่ยังออกสู่ตลาดไม่มากนัก ราคาหอมหัวใหญ่จะสูง พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น จะเหมาะซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร ในลักษณะเหมาไร่ไว้ เพื่อรอจำหน่ายให้พ่อค้าในราคาที่สูง

2) พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ จะมีร้านค้าอยู่ที่ตลาดเมืองใหม่ ซึ่งจะค้าขายหอมหัวใหญ่ กระเทียม หอมแดง มันฝรั่ง และพืชผัก บางชนิดด้วย เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวหอมหัวใหญ่ จะออกไปรับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร บางครั้งช่วงต้นฤดู หอมหัวใหญ่ราคาดี ๆ จะมีการซื้อแบบเหมาไร่ แข่งกับพ่อค้าท้องถิ่นบ้างเหมือนกัน

3) พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด จะเป็น ผู้รับซื้อปลายทางแบบขายฝาก โดยมีพ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่นกับพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ เป็นผู้ส่งไปให้ การรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรงมีน้อยมาก และจะมีการรับซื้อจากสหกรณ์ผู้ปลูก-หอมหัวใหญ่โดยตรงด้วย

4) พ่อค้าต่างจังหวัด เป็นพ่อค้ารายย่อยที่มีรถบรรทุกเล็กมารับซื้อ พืชผักอื่น ๆ และซื้อหอมหัวใหญ่ไปด้วย มีพ่อค้าภาคกลาง ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าไปหาซื้อ หอมหัวใหญ่ โดยตรงกับเกษตรกรที่ไร่นา พ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น และพ่อค้าในตลาด-เมืองใหม่ แล้วแต่โอกาส

5) ผู้ส่งออก แต่เดิมการส่งออกหอมหัวใหญ่ไปต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศ ญี่ปุ่น มีจำนวนน้อยมาก และได้เพิ่มมากขึ้นในปี 2534 สูงถึง 16 ราย ปัจจุบันมีผู้ส่งออก 8 ราย ที่เป็นรายใหญ่ ๆ 4 บริษัท ได้แก่ บริษัท พี.ดี.เอส. ฟู้ดส์ บริษัท พี.ดี.เอส. เวลด์ บริษัท พี.พรอสเพอร์ และบริษัทสยามส่งเสริมการเกษตร ผู้ส่งออกรายใหญ่จะสร้างโรงเรือนขนาดใหญ่ใกล้พื้นที่ปลูก เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมคัดขนาดคุณภาพ และบรรจุหอมหัวใหญ่ในถุงตาข่ายสำหรับส่งออก รวมทั้งจะทำหน้าที่การตลาดภายในประเทศ โดยส่งออกหอมหัวใหญ่ที่ไม่ได้ขนาดส่งออก เข้าสู่ปากคลองตลาด ส่งให้กับโรงงานอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง และเก็บไว้ในห้องเย็นของตนเอง เพื่อรอจำหน่าย ในช่วงเดือนกรกฎาคม และเดือนสิงหาคมต่อไป

6) สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ แม่วาง จำกัด การค้าหอมหัวใหญ่แต่เดิมจะอยู่ในมือพ่อค้าต่าง ๆ ทั้งหมด เมื่อได้จัดตั้งสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ และได้จัดสร้างโรงเรือนคัดและบรรจุหอมหัวใหญ่ขึ้น ในบางปี สหกรณ์ ฯ ได้ดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดให้กับสมาชิก ได้แก่

- รวบรวมผลผลิตจากสมาชิก จำหน่ายให้กับพ่อค้าปากคลองตลาด และพ่อค้าเร่จากต่างจังหวัด

- รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกให้กับพ่อค้าส่งออก โดยรับซื้อจากสมาชิก มาคัดขนาด และบรรจุถุงละ 20 กิโลกรัม ให้ผู้ส่งออกเพื่อส่งออก

- รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกให้กับชุมชนสหกรณ์ ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ แห่งประเทศไทย จำกัด เพื่อส่งออกไปประเทศญี่ปุ่น

7) ชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด จะทำหน้าที่แทน สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด ในการส่งออก ให้กับประเทศญี่ปุ่นโดยตรง โดยชุมชน ฯ จะติดต่อผู้รับซื้อจากประเทศญี่ปุ่น แล้วให้สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด เป็นผู้รวบรวมผลผลิตให้กับชุมชน ฯ เพื่อส่งออกอีกต่อหนึ่ง

4. วิธีปฏิบัติทางการตลาด

1) วิธีการซื้อขายตลาดภายในประเทศ การซื้อขายหอมหัวใหญ่ ตลาดภายในประเทศ พ่อค้าคนกลางประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสหกรณ์ จะซื้อหอมหัวใหญ่ เป็นหอมสดตัดจุกแล้วจากเกษตรกร มีเกษตรกรไม่กี่ราย ที่นำส่งขายให้แก่พ่อค้าในตลาด โดยบรรจุถุงตาข่ายสีแดง ประมาณถุงละ 25 กิโลกรัม คัดขนาดตามแต่ละขนาดลงในแต่ละถุง ซึ่งพ่อค้าแต่ละราย จะจัดส่งให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ และพ่อค้าต่างจังหวัด หรือจำหน่ายให้กับผู้บริโภคต่อไป

2) การซื้อขายหอมหัวใหญ่ส่งออกต่างประเทศญี่ปุ่น ผู้ส่งออกจะซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร โดยรับซื้อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 7-8 เซนติเมตร และ 8-9 เซนติเมตร นำมาคัดขนาดที่โรงเรือนอีกครั้ง แล้วบรรจุถุงตาข่ายสีแดงประมาณถุงละ 20.5-21.0 กิโลกรัม แต่ขายเป็นน้ำหนักสุทธิถุงละ 20 กิโลกรัม คุณภาพหอมหัวใหญ่แห้งตัดจุก มีขนาดเดียวกันทั้งถุง ไม่บิดเบี้ยวผิดปกติ ไม่เป็นแผล ไม่มีรอยเน่าเสีย ไม่มีดินปะปน ปราศจากเชื้อโรคหรือแมลง และที่สำคัญ ไม่เป็นหัวแฝด นอกจากนี้ผู้ส่งออก จะซื้อกับเกษตรกรโดยตรงแล้ว อาจมีการตกลงซื้อขายหอมหัวใหญ่ เพื่อการส่งออกกับสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด ด้วย

3) การกำหนดราคาซื้อขาย การซื้อขายในพื้นที่ปลูก จะมีรูปแบบการกำหนดราคา 3 รูปแบบ คือ

- การขายแบบเหมาไร่ การซื้อขายแบบเหมาโดยพ่อค้าคนกลาง จะประเมินว่าผลผลิตในไร่มีเท่าไร คาดว่าจะขายได้เท่าไร แล้วจึงตีราคาให้กับเกษตรกร ถ้าเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย ผู้ซื้อจะวางมัดจำไว้ แล้วนัดวันมาเก็บเกี่ยว

- การขายแบบชั่งกิโลกรัม จะเป็นการขายให้กับสหกรณ์ และพ่อค้าคนกลาง ที่ตั้งโรงเรือนรับซื้อ เกษตรกรสมาชิกจะคัดขนาดแต่ละขนาดในแต่ละถุง แล้วมาชั่งขายให้กับสหกรณ์และพ่อค้า การกำหนดราคาซื้อขาย จะอิงราคาตลาด ปากคลองตลาดในการรับซื้อ

- การรับซื้อแบบมีข้อตกลง เกษตรกรสมาชิกได้ทำสัญญา ข้อตกลงซื้อผลผลิต กับสหกรณ์ตามจำนวน และราคาที่ตกลงกันไว้ ในจำนวนซื้อขายกัน

4) การขนส่ง ในการรวบรวมขนส่ง เกษตรกรจะบรรจุหอมหัวใหญ่ที่คัดแล้วใส่ถุงนำส่งตลาด ซึ่งแยกรูปแบบการขนส่งได้ คือ

- การขนส่งสู่ตลาดเมืองใหม่ จะขนส่งโดยรถบรรทุกเล็กและรถปิกอัพเข้าสู่ตลาด

- การขนส่งเข้าสู่ตลาดปากคลองตลาด บริษัทขนส่ง จะส่งรถบรรทุกมาวิ่งรับตามจุดต่าง ๆ ที่พ่อค้าได้แจ้งไป ค่าใช้จ่ายขนส่งเข้าสู่ปากคลองตลาด ประมาณถุงละ 13 บาท ถุงหนึ่งหนัก 25 กิโลกรัม

- การขนส่งเพื่อส่งออก ผู้ส่งออกจะบรรจุหอมหัวใหญ่ ในแต่ละถุงตามขนาด ซึ่งจะมี 2 ขนาด คือเบอร์ L ขนาด 8-9 เซนติเมตร และเบอร์ M ขนาด 7-8 เซนติเมตร บรรจุถุงละ 20.5-21.0 กิโลกรัม การขนส่งเพื่อการส่งออกจะพิธีพิธีกัน อาจจะมีกระสอบและยางรองพื้นรถ เพื่อกันกระแทก ไม่ให้หอมหัวใหญ่เป็นรอย ซึ่งจะทำให้เกิดการเน่าเสีย ระหว่างการขนส่งได้ การขนส่งจะนำไปลงที่ท่าเรือคลองเตย กรุงเทพมหานคร แล้วขนส่งบรรจุตู้คอนเทนเนอร์ (Refer container) โดยตู้ขนาด 40 ฟุต จะบรรจุหอมหัวใหญ่ 1,000 ถุง น้ำหนัก 20 ตันต่อตู้

5. วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง

ตลาดการค้าหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง จากเกษตรกรถึงผู้บริโภค มีระบบระบายสินค้า เป็นช่วงผ่านมือพ่อค้าระดับต่าง ๆ ตามช่องทางการค้า ดังนี้

1) เกษตรกร เกษตรกรมีทางเลือกในการขายหอมหัวใหญ่หลายช่องทาง โดยอาจเลือกขายให้กับพ่อค้าต่างจังหวัด สถาบันสหกรณ์ ผู้ส่งออก พ่อค้าท้องถิ่น ผู้เก็บรักษาในห้องเย็น

ทั้งนี้ การขายผลผลิตของเกษตรกร มีลักษณะดังนี้

- เกษตรกรที่มีเงินทุนน้อย โดยทั่วไปจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าท้องถิ่นแบบเหมาสวน ถ้าผลผลิตไม่ดีพอก็จะเก็บเกี่ยวผลผลิตเอง แล้วนำไปขายให้กับพ่อค้าขายส่งในตลาด จังหวัดเชียงใหม่

- เกษตรกรที่นำเงินของพ่อค้าคนกลางมาลงทุน ส่วนใหญ่นายทุนจะเข้ามาควบคุมการผลิตและดูแลรักษา ผลผลิตที่ได้รับนายทุนรับซื้อทั้งหมด และหักเงินลงทุนออกตามสภาพความเป็นจริง ลูกไร่จะได้รับเงินส่วนที่เหลือ

- เกษตรกรที่มีเงินทุนเป็นของตนเอง เกษตรกรมีอิสระ ที่จะเลือกวิธีขายผลผลิตของตน ตามเกรดของสินค้า

2) พ่อค้าท้องถิ่น เมื่อซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรมาแล้ว จะนำมาคัดแยกขนาดบรรจุถุง เพื่อนำมาจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายส่งในปากคลองตลาด พ่อค้าขายส่งในตลาดเมืองใหม่ ผู้เก็บรักษาห้องเย็น และ ผู้ส่งออก

3) พ่อค้าต่างจังหวัด จะเป็นผู้รับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร แล้วนำมาคัดแยกขนาด บรรจุถุง แล้วจำหน่ายให้พ่อค้าขายส่งในตลาดต่างจังหวัด ซึ่งพ่อค้าขายส่งในตลาดต่างจังหวัด จะจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายปลีกในต่างจังหวัดโดยตรง

4) สถาบันสหกรณ์ ในบางปี สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง จำกัด และสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แม่วาง จำกัด จะรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก แล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าต่างจังหวัด พ่อค้าปากคลองตลาด หรือพ่อค้าขายส่งตลาดเมืองใหม่ และนอกจากนี้อาจจำหน่ายให้กับ ชุมชมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย เพื่อส่งออกไปต่างประเทศ

5) พ่อค้าขายส่งตลาดเมืองใหม่ เป็นการรับซื้อหอมหัวใหญ่จากพ่อค้าท้องถิ่น บางครั้งก็ออกไปซื้อหอมหัวใหญ่ในท้องที่เองด้วยเหมือนกัน หอมหัวใหญ่ที่พ่อค้าขายส่งในตลาดเมืองใหม่ซื้อมา จะนำส่งไปจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าขายปลีกในตลาดเชียงใหม่ และพ่อค้าขายส่งตลาดต่างจังหวัด

6) พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตลาดภายในประเทศ เนื่องจากปากคลองตลาด เป็นแหล่งรวบรวมปลายทางที่สำคัญ เพื่อกระจายผลผลิตหอมหัวใหญ่ ออกสู่แหล่งตลาดต่างจังหวัดและผู้บริโภค โดยมีพ่อค้าจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามารับซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายในต่างจังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้งจำหน่ายให้แก่ผู้ค้าปลีกในตลาดกรุงเทพมหานคร และโรงงานอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง เพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคต่อไป พ่อค้าหอมหัวใหญ่ทุกประเภทจะมีการส่งหอมหัวใหญ่เข้าสู่ปากคลองตลาด ทำให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาหอมหัวใหญ่ภายในประเทศ ซึ่งพ่อค้าท้องถิ่นใช้เป็นราคารับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร ฉะนั้นราคาหอมหัวใหญ่ในประเทศ จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับราคาปากคลองตลาด

7) ผู้เก็บรักษาห้องเย็น การเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ในห้องเย็น สามารถเก็บรักษาได้ยาวนาน ถึงเดือนสิงหาคม ผู้เก็บรักษาห้องเย็น จะมีห้องเย็นที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และกรุงเทพมหานคร โดยจะซื้อหอมหัวใหญ่ผ่านพ่อค้ารวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น มาเก็บรักษาไว้ระยะหนึ่ง การเก็บรักษาจะบรรจุใส่ถังไม้ประมาณถังละ 30-35 กิโลกรัม วางเรียงซ้อนกันเก็บไว้ในห้องเย็นแล้วจะทยอยจำหน่ายตั้งแต่ เดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม ซึ่งจะส่งจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายส่งปากคลองตลาดเป็นส่วนใหญ่ และเข้าสู่ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ด้วย

2.3.3 ตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอดำรง อำเภอยะปราชญ์ อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่

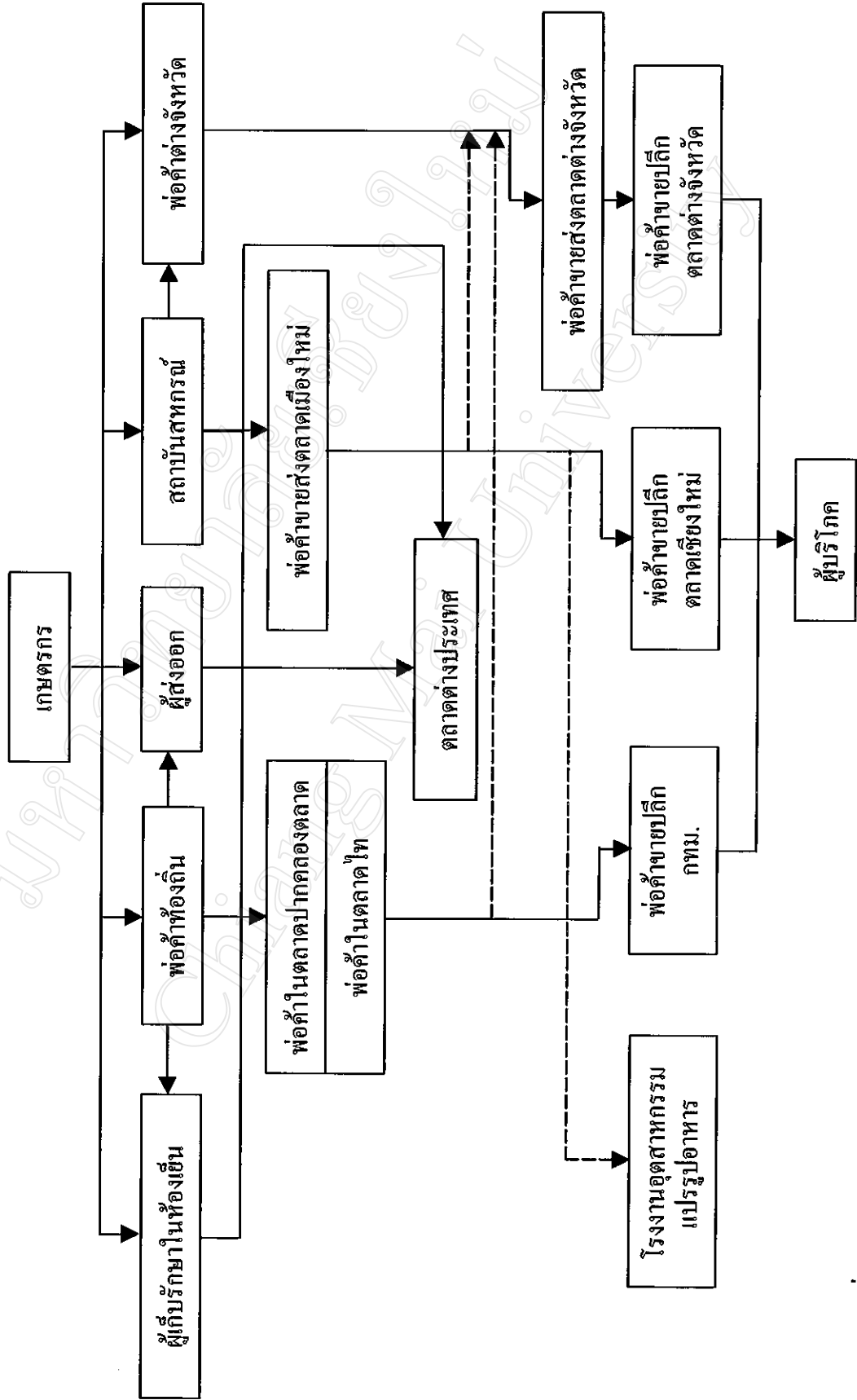
1. แหล่งจำหน่าย

แหล่งจำหน่ายหอมหัวใหญ่ของ อำเภอดำรง อำเภอยะปราชญ์ อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ จะเริ่มที่ตลาดท้องถิ่นก่อน โดยจะมีพ่อค้าโรงเรือน ซื้อหอมหัวใหญ่สดทั้งต้นเก็บแขวนแล้วทยอยออกจำหน่าย แหล่งจำหน่ายปลายทางจะเป็นตลาดปากคลองตลาด ตลาดเมืองใหม่ และพ่อค้าซื้อเก็บเข้าห้องเย็น

2. การซื้อและการขายหอมหัวใหญ่

การซื้อและการขายหอมหัวใหญ่ของ อำเภอดำรง อำเภอยะปราชญ์ อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ หอมหัวใหญ่จะออกสู่ตลาดตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม และจะเก็บเกี่ยวให้เสร็จก่อนวันสงกรานต์ กลางเดือนเมษายน โดยเก็บเกี่ยวเป็นหอมหัวใหญ่รวมต้นแล้วซื้อขายกันเพื่อนำไปแขวนไว้ในโรงเรือนให้แห้ง แล้วทยอยจำหน่ายออกสู่ตลาด ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึงกลางเดือนกันยายน หลังจากนั้นจะมีหอมหัวใหญ่ของ อำเภอดำรง อำเภอยะปราชญ์ อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ ที่เก็บไว้ในห้องเย็น จะออกจำหน่ายต่อ จนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

แผนภาพที่ 2.2 วิธีตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่

3. พ่อค้าคนกลาง

ประกอบด้วย พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าโรงเรือน พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ พ่อค้าห้องเย็น ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน คือ

1) พ่อค้าท้องถิ่น จะทำหน้าที่รวบรวมหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร รูปแบบการซื้อจะมี 2 รูปแบบ คือ ซื้อขายเป็นกิโลกรัม กับการเหมา การซื้อหอมหัวใหญ่สดทั้งต้น มักจะขายเป็นกิโลกรัม ส่วนหอมหัวใหญ่แห้งที่แขวนตามโรงเรือน มักจะขายเหมายกโรงเรือน และคิดเป็นกิโลกรัม

2) พ่อค้าโรงเรือน เป็นพ่อค้าหอมหัวใหญ่ประเภทพ่อค้าท้องถิ่น ที่มีการสร้างโรงเรือนรับซื้อหอมหัวใหญ่ เก็บแขวนวางเอาไว้เพื่อรอการจำหน่าย พ่อค้าโรงเรือน จะเป็นพ่อค้าที่อยู่ในอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว กับพ่อค้าที่อยู่ในตลาดปากคลองตลาด แล้วไปสร้างโรงเรือนเก็บหอมหัวใหญ่ ที่ อำเภอฝาง ก็มี

3) พ่อค้าห้องเย็น พ่อค้าห้องเย็นเป็นพ่อค้าที่มีกิจการห้องเย็นเป็นของตนเอง หรือเช่าห้องเย็นเก็บหอมหัวใหญ่ ห้องเย็นจะตั้งอยู่ทั้งที่กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ลำพูน พ่อค้าห้องเย็นจะซื้อหอมหัวใหญ่แห้ง จากที่ได้แขวนจากโรงเรือน ตัดจุกแล้ว บรรจุใส่ถัง ๆ ละ ประมาณ 30-35 กิโลกรัม

4) พ่อค้าขายส่งในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าปากคลองตลาดมี 2 กลุ่ม กลุ่มแรก รับซื้อหอมหัวใหญ่ อยู่ที่ตลาดปลายทางอย่างเดียว กลุ่มที่สอง จะรับซื้อหอมหัวใหญ่อยู่ที่ปากคลองตลาดแล้วยังมาสร้างโรงเรือนแขวนหอม และรับซื้อหอมหัวใหญ่สดจากเกษตรกร มาเก็บแขวนไว้ที่โรงเรือนหลังทยอยตัดส่ง

5) ตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นตลาดปลายทาง รับซื้อหอมหัวใหญ่จากพ่อค้าโรงเรือน หรืออาจจะออกมารับซื้อหอมหัวใหญ่ จากเกษตรกรที่มีโรงเรือนแขวนโดยตรงที่อำเภอฝาง ก็ได้

6) สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด ได้ดำเนินธุรกิจ ดังนี้

- สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อปลูกหอมหัวใหญ่ให้กับสมาชิก และรวบรวมผลผลิตสมาชิกเข้าเก็บรักษาไว้ที่โรงเรือนสหกรณ์

- จัดหาพ่อค้ารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรสมาชิก โดยการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

4. การกำหนดราคา

การกำหนดราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่ของ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่สดมาเก็บไว้คือ ปริมาณการผลิตและราคาหอมหัวใหญ่ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง มีน้อย ราคาดี เก็บเกี่ยวได้หมดก่อนกลางเดือนเมษายน (วันสงกรานต์) จะมีผล

ทำให้ราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่ คึกคักและราคาดี การซื้อขายหอมหัวใหญ่ จะมีรูปแบบการกำหนดราคาซื้อขายต่าง ๆ กัน คือ

1) การซื้อขายแบบการเหมา การกำหนดราคาซื้อขายแบบเหมาไร่ จะเป็นการซื้อขายหอมหัวใหญ่สด พ่อค้าจะประเมินว่าผลผลิตในไร่มีเท่าไร คาดว่าจะนำไปขายได้เท่าไร แล้วประเมินราคาซื้อขายให้เกษตรกร ส่วนการซื้อขายแบบเหมาอีกแบบ เป็นการซื้อขายเหมาโรงเรือน เป็นการซื้อขายหอมหัวใหญ่แห้ง ที่มีผู้เก็บแขวนไว้ ผู้ซื้อจะประมาณหอมหัวใหญ่ที่แขวนไว้ คุณภาพ และคาดว่าเมื่อนำลงมาตัดจุกจำหน่าย จะได้ปริมาณเท่าไร มีเน่าเสียมากน้อยเพียงใด รวมทั้งคาดการณ์ภาวะการตลาด และราคาที่จะนำไปจำหน่ายด้วย เพื่อกำหนดราคาซื้อขาย

2) การซื้อขายแบบชั่งกิโลกรัม จะมีการซื้อขายทั้งที่เป็นหอมหัวใหญ่สด และหอมหัวใหญ่แห้ง ส่วนการกำหนดราคา ถ้าเป็นหอมหัวใหญ่สด จะใช้ราคาหอมหัวใหญ่ ที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง เป็นหลัก และถ้าเป็นหอมหัวใหญ่แห้ง จะดูราคาหอมหัวใหญ่ ที่ปากคลองตลาดเป็นหลัก

3) การซื้อขายแบบมีข้อตกลง การซื้อขายแบบมีข้อตกลง แบ่งได้ 2 แบบ คือ แบบที่มีหนังสือสัญญาข้อตกลงกัน เช่น ระหว่างเกษตรกรสมาชิกกับสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด อีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการตกลงด้วยวาจา เช่น ระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า การกำหนดราคาซื้อขายของทางสหกรณ์ จะมีการกำหนดราคาซื้อขายล่วงหน้า ในขณะที่เดียวกันสหกรณ์ จะให้สินเชื่อ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์และปุ๋ย แก่สมาชิก เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว สมาชิกจะชำระคืนหอมหัวใหญ่ ตามราคาตลาด เป็นมูลค่าที่ขอรับสินเชื่อไป ส่วนการซื้อขายของพ่อค้า พ่อค้าจะให้สินเชื่อ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช แล้วพ่อค้าจะกำหนดให้เกษตรกร ชำระคืนด้วยผลผลิตที่กำหนด เช่น เมล็ดพันธุ์ 1 ปอนด์ ชำระคืนด้วยหอมหัวใหญ่ 800 กิโลกรัม เป็นต้น

5. การขนส่ง

ในการรวบรวมขนส่งจะมี 2 แบบ คือ

1) การขนส่งจากไร่เข้าไปโรงแขวน จะขนหอมหัวใหญ่สด จากไร่มาของเกษตรกร ไปโรงแขวนของตนเอง ซึ่งผู้ซื้อจะใช้รถยนต์บรรทุกเล็ก หรือรถไถนาพ่วงเทลเลอร์ ในการขน

2) การขนส่งเข้าสู่ปากคลองตลาด และตลาดเมืองใหม่ การขนส่งเข้าสู่ตลาด จะบรรจุถุงตาข่ายสีแดง ประมาณถุงละ 25 กิโลกรัม การบรรทุกเข้าสู่ปากคลองตลาด โดยขนส่งจากรถบรรทุกของบริษัทเอกชน ส่วนการขนส่งเข้าสู่ตลาดเมืองใหม่ จะใช้รถบรรทุกเล็ก

6. วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง จะมีการจำหน่าย 2 รูปแบบ คือ จำหน่ายหอมหัวใหญ่สดกับหอมหัวใหญ่แห้ง รูปแบบการกระจายสินค้าจากเกษตรกรจนถึงผู้บริโภค เป็นดังนี้

1) เกษตรกร เกษตรกรหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ส่วนใหญ่จะขายผ่านให้พ่อค้าโรงเรือนหรือพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งเป็นพ่อค้าผู้รวบรวมผลผลิตในท้องถิ่น ต่อมาได้มีการจัดตั้ง สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ขึ้น เกษตรกรสมาชิกได้ส่งผลผลิตให้กับสหกรณ์ และในกรณีที่ราคาหอมหัวใหญ่ต่ำ ราคาไม่ดี เกษตรกรส่วนหนึ่ง จะเก็บหอมหัวใหญ่ไว้ในโรงเรือนของตนเอง

2) พ่อค้าโรงเรือน เป็นพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นที่มีโรงเรือนเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ไว้เพื่อรอการจำหน่าย พ่อค้าโรงเรือนจะซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรโดยตรง บางรายก็มีการปล่อยสินค้ากันไปแล้วหน้า แล้วมีสัญญาส่งหอมหัวใหญ่ให้อีกส่วนหนึ่ง พ่อค้าโรงเรือนจะซื้อผ่านพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นและเมื่อหอมหัวใหญ่ในโรงเรือนของตนเองหมด พ่อค้าโรงเรือนจะมาซื้อหอมหัวใหญ่แห้ง จากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น หรือเกษตรกรที่เก็บหอมหัวใหญ่ไว้ จัดจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ่อค้าท้องถิ่น

3) พ่อค้าท้องถิ่น ทำหน้าที่ในการติดต่อ ซื้อขายระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้าโรงเรือนซึ่งจะทำหน้าที่ซื้อขายหอมหัวใหญ่สดและหอมหัวใหญ่แห้ง

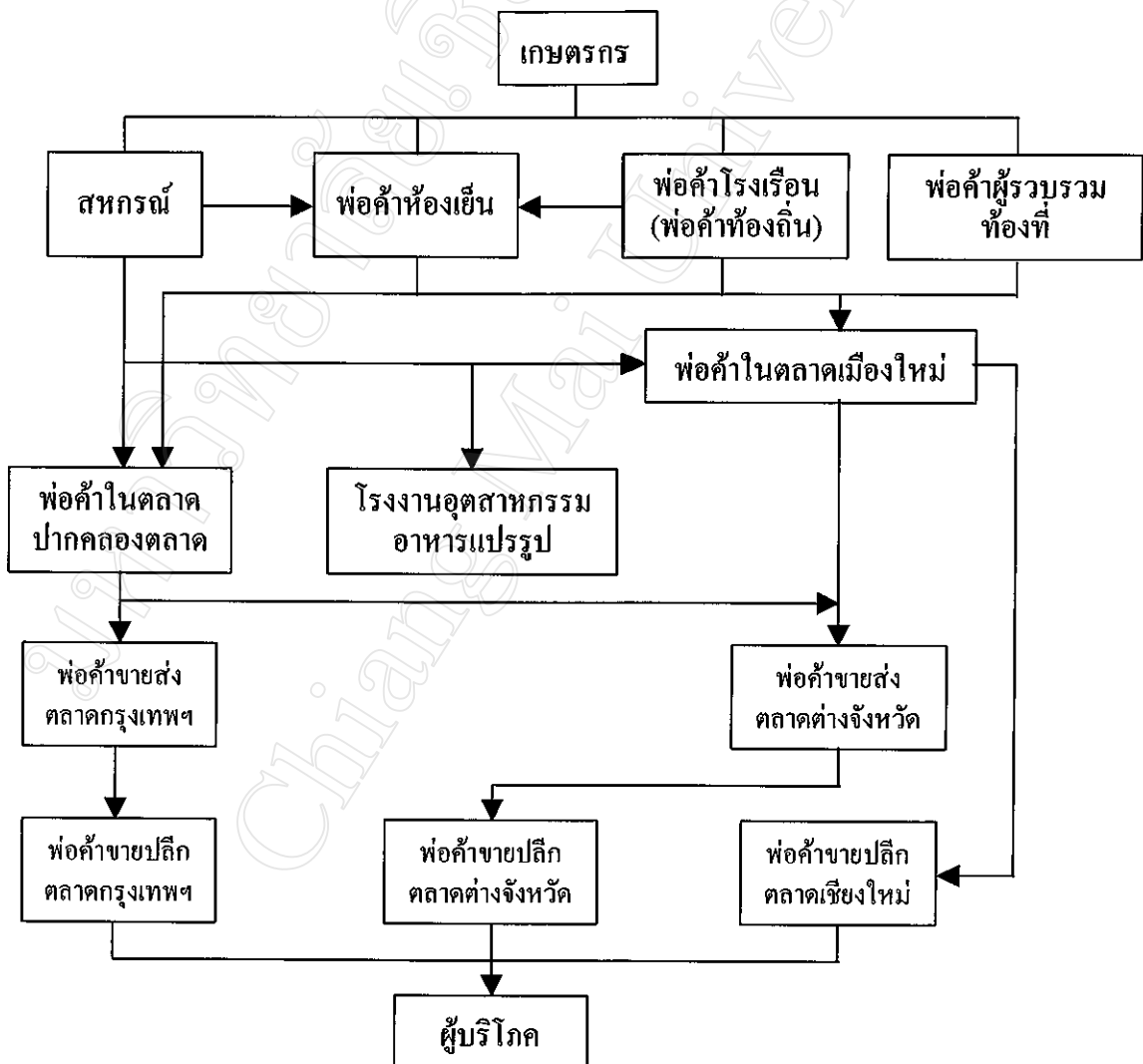
4) พ่อค้าท้องถิ่น จะซื้อหอมหัวใหญ่แห้งแล้วเท่านั้น มาเพื่อบรรจุใส่ถังนำเข้าเก็บในห้องเย็นโดยจะซื้อจากเกษตรกร พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าโรงเรือน หรือจากสหกรณ์ ฯ โดยจะซื้อหอมหัวใหญ่แห้ง มาเก็บไว้ในห้องเย็น ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน และเริ่มทยอยออกจำหน่ายตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึง ต้นเดือนพฤศจิกายน โดยจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด และพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป

5) พ่อค้าขายส่งในตลาดปากคลองตลาด ปากคลองตลาดยังเป็นศูนย์รวมผลผลิตหอมหัวใหญ่จากทุกแห่ง รวมทั้งจาก อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาดได้มาตั้งโรงเรือนซื้อหอมหัวใหญ่ ที่อำเภอฝางด้วย ตลาดหอมหัวใหญ่ที่ปากคลองตลาด ในช่วงเวลาของอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว พ่อค้าขายส่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาซื้อขายหอมหัวใหญ่น้อยลงอย่างมาก โดยพ่อค้าโรงเรือน พ่อค้าท้องถิ่น จะเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายส่งหอมหัวใหญ่ ให้พ่อค้าขายส่งปากคลองตลาด เพราะเป็นช่วงหอมหัวใหญ่ปลายฤดู ที่ตลาดมีความต้องการสูง เมื่อได้รับหอมหัวใหญ่แล้ว พ่อค้าจะขายให้แก่ พ่อค้าขายส่งในตลาดต่างจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร เพื่อขายให้พ่อค้าปลีกจนถึงผู้บริโภค

6) พ่อค้าในตลาดเมืองใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นตลาดรวบรวมหอมหัวใหญ่ต้นทางที่จะกระจายไปตลาดต่างจังหวัด และผู้บริโภคในภาคเหนือ

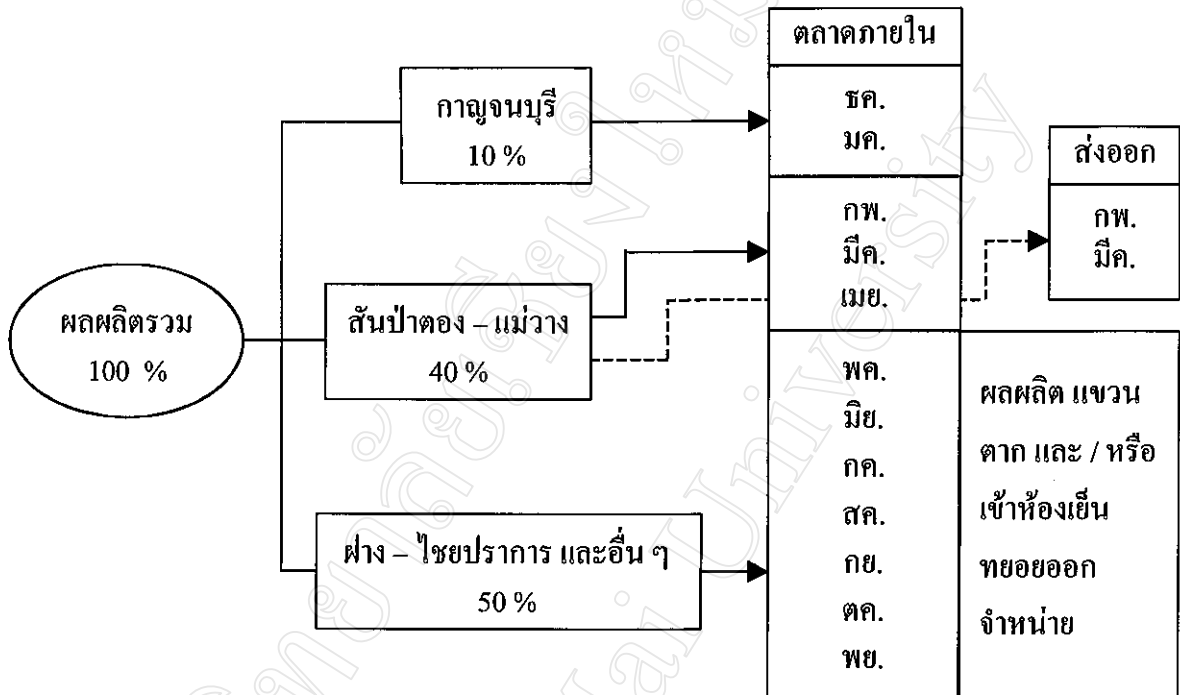
7) สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด สหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่พร้าว จำกัด ในบางปีสหกรณ์ฯ จะรับซื้อหอมหัวใหญ่จากเกษตรกรสมาชิกทั้งที่มีสัญญาผูกพันกับที่ไม่มีสัญญา แล้วนำมาเก็บแขวนไว้ในโรงเรือน แล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าห้องเย็น พ่อค้าในตลาดปากคลองตลาด และพ่อค้าในตลาดเมืองใหม่

แผนภาพที่ 2.3 วิธีตลาดหอมหัวใหญ่ อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่

แผนภาพที่ 2.4 แสดงปริมาณความต้องการและการกระจายผลผลิตหอมหัวใหญ่

ที่มา : กรมการค้าภายใน

2.3.4 มาตรฐานหอมหัวใหญ่

หอมหัวใหญ่ เป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งของไทย ที่มีมาตรฐานชัดเจน ทั้งในการซื้อขายภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก โดยมีมาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานหอมหัวใหญ่เพื่อการส่งออก

- 1) มีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 7 เซนติเมตรขึ้นไป ไม่เกิน 9 เซนติเมตร
- 2) มีรูปทรงกลมเกือบแบน
- 3) เปลือกนอกสีเหลืองอมน้ำตาล
- 4) หัวไม่แผลด
- 5) หัวไม่บิดเบี้ยว
- 6) ใ้กกลางหัวเมื่อผ่าดูไม่เป็นสีเขียว
- 7) ไม่มีสารพิษตกค้าง
- 8) ไม่มีเศษดิน พืชติดกับหัวหอม

มาตรฐานหอมหัวใหญ่ภายในประเทศ

เบอร์ 0	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง	6.5	เซนติเมตร ขึ้นไป
เบอร์ 1	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง	5.5 – 6.5	เซนติเมตร
เบอร์ 2	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง	4.5 – 5.5	เซนติเมตร
เบอร์ 3	ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางต่ำกว่า	4.5	เซนติเมตร

2.3.5 ความเคลื่อนไหวราคาหอมหัวใหญ่

ความเคลื่อนไหวราคาหอมหัวใหญ่ มีลักษณะเหมือนกับ ความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าเกษตรทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะเคลื่อนไหวต่าง ๆ กันไป แต่เดือนในรอบปี (Seasonal price fluctuation) ซึ่งความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นนี้ คาดว่ามีสาเหตุมาจาก การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณการเสนอซื้อและขายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณการเสนอขาย ทั้งนี้เพราะ หอมหัวใหญ่ผลิตได้เฉพาะฤดูกาล และในการเก็บรักษาหอมหัวใหญ่ ส่วนใหญ่ต้องเก็บรักษาไว้ในห้องเย็น ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงถึงกิโลกรัมละ 1.00 บาท / เดือน ดังนั้น ทำให้ในช่วงที่เก็บเกี่ยวผลผลิต จึงมีการเสนอขายผลผลิตสู่ตลาดมาก ทำให้ราคาต่ำ และหลังจากพ้นฤดูการเก็บเกี่ยว จะมีปริมาณผลผลิต เสนอขายสู่ตลาดน้อย ทำให้ราคาสูง ผิดกับด้านปริมาณความต้องการในแต่ละเดือน ที่ตามปกติแล้ว ไม่แตกต่างกันมากนัก แม้ว่าจะมีผลกระทบ เนื่องจากเทศกาลและอื่น ๆ บ้างก็ตาม

ความเคลื่อนไหวราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ จะต่ำสุดช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน ทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงผลผลิต อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง อำเภอไชยปราการ อำเภอพร้าว ซึ่งสามารถผลิตผลผลิตได้ 90 % ของผลผลิตทั้งประเทศ ออกสู่ตลาด สำหรับความเคลื่อนไหวราคาขายส่ง กทม. จะมีลักษณะสอดคล้องกับความเคลื่อนไหวราคาหอมหัวใหญ่ที่เกษตรกรขายได้ คือ ราคาขายส่งจะโน้มต่ำลงในเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน และหลังจากนั้นระดับราคาจะขยับสูงขึ้น โดยเฉพาะเดือนกรกฎาคม – กันยายน (ตารางที่ 2.9)

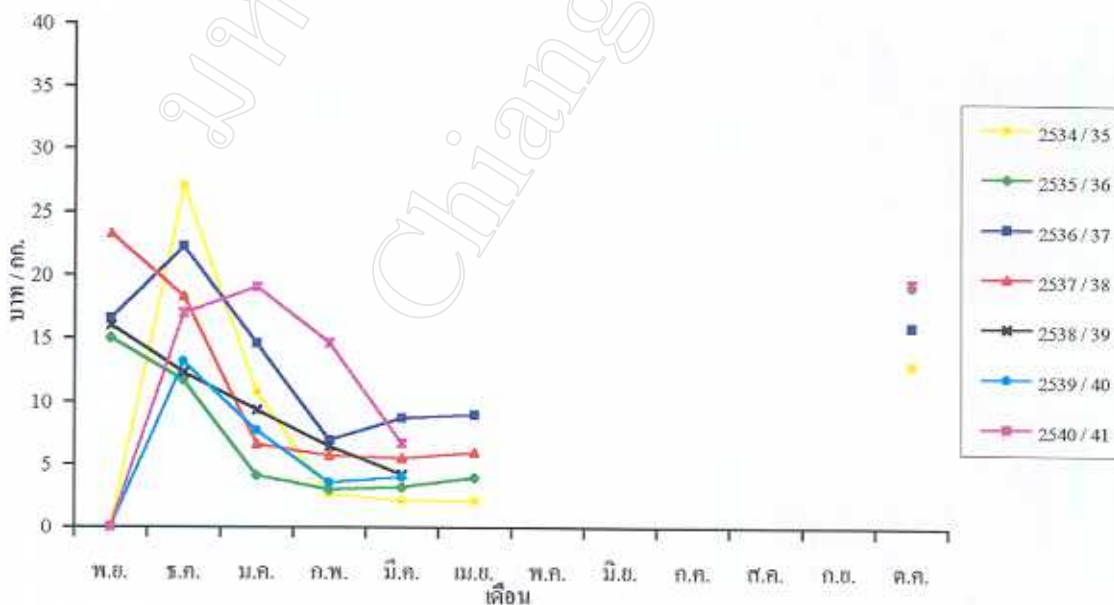
ตารางที่ 2.8 ราคาหอมหัวใหญ่เบอร์ 1 ที่เกษตรกรขายได้ปีเพาะปลูก 2534 / 35 – 2540 / 41

หน่วย : บาท / กก.

เดือน ปี	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ต.ค.	ก.ย.	ค.ค.	เฉลี่ยทั้งปี
2534 / 35		27.02	10.82	2.66	2.13	2.13						13	9.63
2535 / 36	15.00	11.71	4.14	3.02	3.25	4.00						19.25	8.62
2536 / 37	16.60	22.25	14.6	6.98	8.75	9.00						16	13.45
2537 / 38	23.25	18.32	6.65	5.75	5.54	6.00							10.92
2538 / 39	16.00	12.33	9.37	6.50	4.25								8.08
2539 / 40		13.18	7.75	3.60	4.05								7.15
2540 / 41		16.99	19.06	14.63	6.75							19.5	15.39

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงราคาหอมหัวใหญ่เบอร์ 1 ที่เกษตรกรขายได้ปีเพาะปลูก 2534 / 35 - 2540 / 41

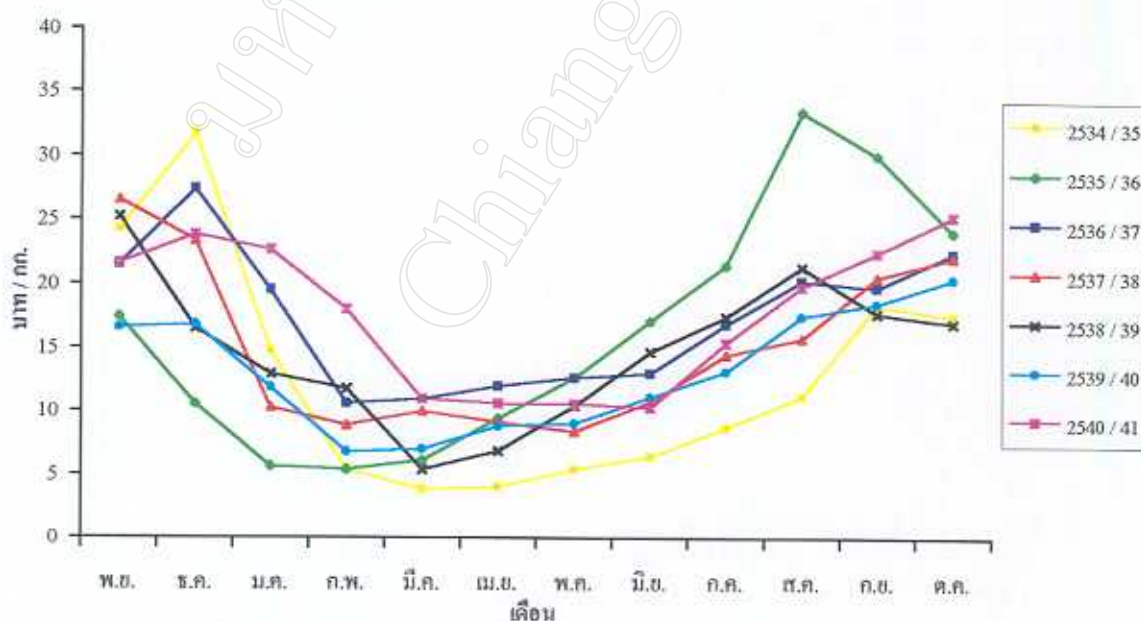
ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 2.9 ราคาขายส่งหอมหัวใหญ่ กทม. (เบอร์ 0 - 1) ปีเพาะปลูก 2534 / 35 - 2540 / 41
หน่วย : บาท / กก.

เดือน ปี	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	เฉลี่ยทั้งปี
2534 / 35	24.24	31.71	14.73	5.36	3.84	4.05	5.37	6.40	8.64	11.19	18.36	17.50	12.62
2535 / 36	17.40	10.57	5.66	5.4	6.11	9.42	12.63	17.10	21.50	33.53	30.12	24.17	16.13
2536 / 37	21.50	27.36	19.5	10.6	10.96	12.00	12.63	13.00	16.88	20.27	19.79	22.51	17.25
2537 / 38	26.5	23.33	10.25	8.87	9.96	9.12	8.33	10.73	14.42	15.74	20.57	22.14	15.00
2538 / 39	25.22	16.5	12.91	11.75	5.40	6.82	10.40	14.68	17.45	21.40	17.74	17.00	14.77
2539 / 40	16.57	16.82	11.89	6.78	7.00	8.78	9.01	11.13	13.12	16.33	17.50	20.39	12.94
2540 / 41	22.37	24.00	22.62	18.32	10.18	10.50	10.58	11.00	15.31	19.98	22.50	25.38	17.73

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงราคาขายส่งหอมหัวใหญ่ กทม. (เบอร์ 0 - 1) ปีเพาะปลูก 2534 / 35 - 2540 / 41

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์